

Kysely hyvinvointialueiden vanhusneuvostoilta, vammaisneuvostoilta ja nuorisovaltuustoilta

SOSTE, Järjestöjen sote-muutostuki
12/2023

Hyvinvointialueiden lakisääteiset vaikuttamistoimielimet

- Laki hyvinvointialueesta (32§) edellyttää, että hyvinvointialueille perustetaan vaikuttamistoimielimet nuorten, ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi
 - Nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä
 - Vanhusneuvosto
 - Vammaisneuvosto
- Vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan kyseisiä väestöryhmiä koskevissa asioissa
- Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten tulee tehdä yhteistyötä jo vanhastaan toiminnassa olleiden kuntien vastaavien vaikuttamistoimielinten kanssa
- Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimet ovat aloittaneet toimintansa alueittain eritahtisesti vuoden 2022 jälkipuoliskolta alkaen
- Hyvinvointialueilla on yhteensä 63 lakisääteistä vaikuttamistoimielintä, joissa on 1154 jäsentä (syksy 2023)

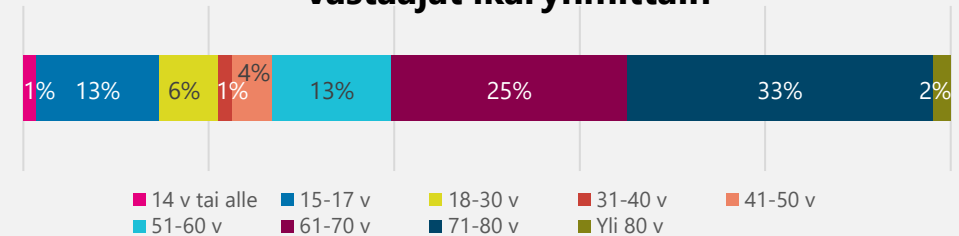
Kyselyn vastausprosentti ja vastaajat

- Kysely oli avoinna 28.9.-16.10.2023
- Kysely lähetettiin kaikille hyvinvointialueiden lakisääteisille vaikuttamistoimielimille niiden sihteerien ja esittelijöiden välityksellä
- Kyselyyn vastasi 431 henkilöä
Nuorisovaltuustojen vastaajissa ikäjakauma painottui kolmeen alimpaan ikäluokkaan, vanhusneuvoston vastaajissa kolmeen ylimpään. Vammaisneuvoston vastaajista kaksi kolmannesta oli yli 60-vuotiaita.
Sukupuolta kysyttäessä 1 vastaaja (0,2%) valitsi vaihtoehdon "Muu", samoin 1 vastaaja vaihtoehdon "En halua vastata".
- Vastauksia esitetään seuraavassa koko vastaajajoukon osalta sekä valikoiden hyvinvointialue- ja toimielinkohtaisesti

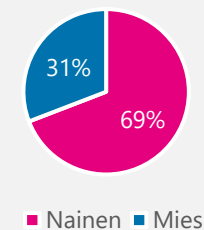
Vastausprosentti **37%**

Vammaisneuvostot	50%
Vanhusneuvostot	43%
Nuorisovaltuustot	21%
Toimielimistä vastauksia	92%

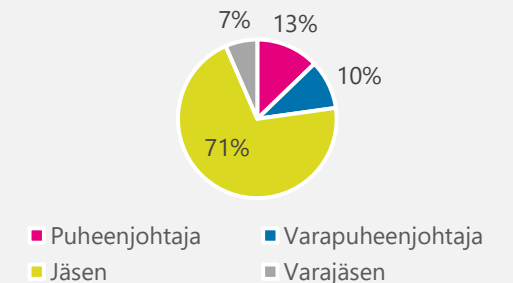
Vastaajat ikäryhmittäin

Vastaajat sukupuolen mukaan

Vastaajien asema toimielimessä

Toimielinten edustajat toimivat myös yhdistyksissä

Kuntien vaikuttamistoimielimissä on haluttu tuoda esiin myös järjestöjen ääntä. Vastausten perusteella myös hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimet kanavoivat järjestöjen asiantuntemusta päätöksentekoon.

- Vastaajista 94 prosenttia ilmoitti toimivansa jossakin yhdistyksessä
- Keskimäärin vastaaja toimii 1,8 yhdistyksessä
- Toimielimittäin tarkasteltuna vastauksissa painottuu saman alan yhdistystoiminta

Eläkeläisyhdistykset vanhusneuvostossa, vammaisten yhdistykset vammaisneuvostossa ja nuorisoyhdistykset nuorisovaltuustossa.

Minkä alan yhdistyksissä toimit? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Palvelut tärkeimmät vaikuttamiskohteet

Toimielinten vaikuttamisen kenttä on lähtökohtaisesti laaja. Kysymyksellä haluttiin kartoittaa edustajien omia vaikuttamisen prioriteetteja. Kysymyksen perustana oli Kuntaliiton laatima luettelo vaikuttamistoimielinten mahdollisista avaintemoista.

- Tärkeimmäksi kohteeksi nousivat palvelut, joista käytiin kyselyajankohtana julkisuudessa vilkasta keskustelua erityisesti palveluverkkojen näkökulmasta
- Tärkeysjärjestyksessä hänille jäivät pelastuslaitoksen palvelut ja talousasiat

Mihin seuraavista asioista sinä haluaisit päästä vaikuttamaan?
Valitse enintään kolme (3) sinulle tärkeää asiaa.

Tärkeimmät vaikuttamiskohteet: valintojen lukumäärä

Vaikuttamistyön motiivit – vallan vahtikoiria vai kehittäjä-kumppaneita?

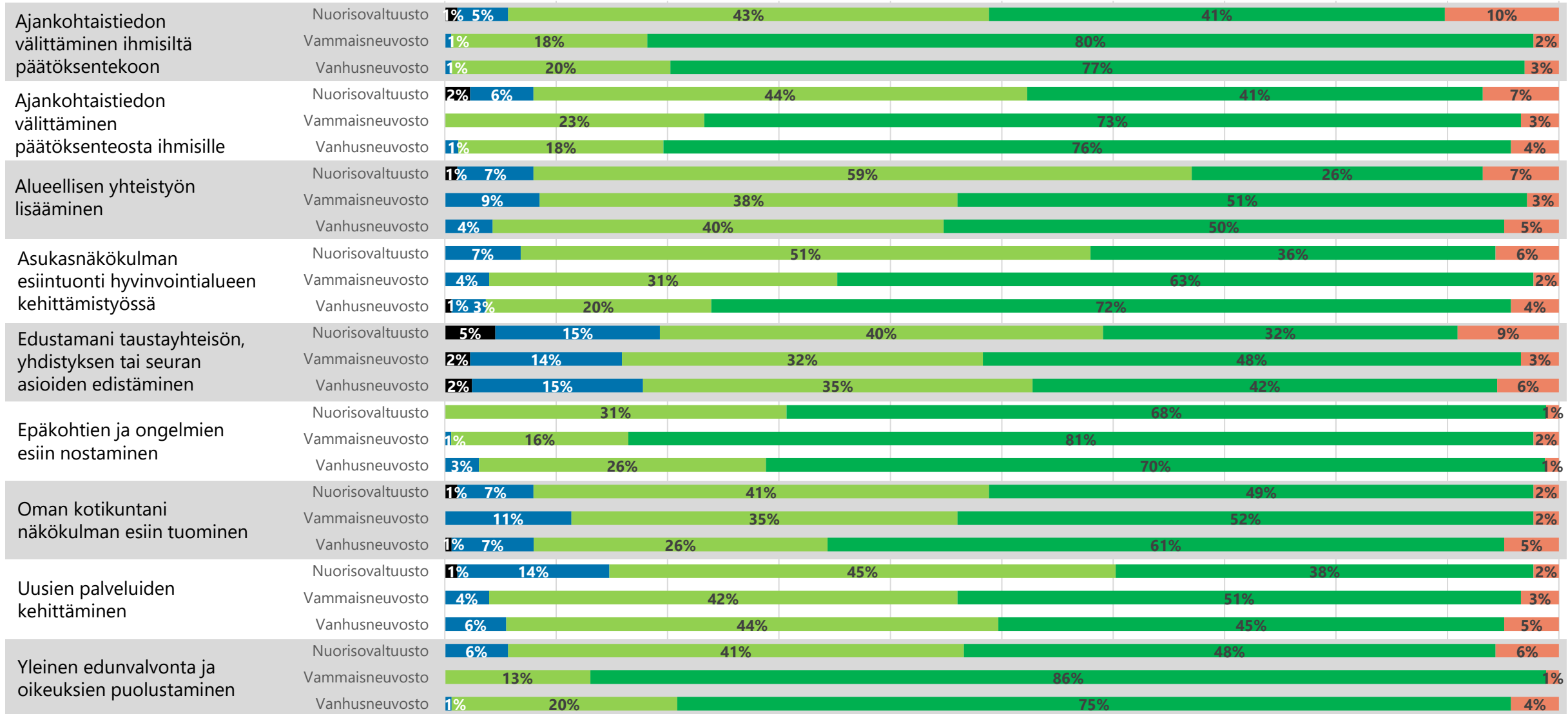
Kysymyksellä kartoitettiin mikä motivoi toimielinten jäseniä vaikuttamistyöhön. Vaihtoehdoista osa painotti yhteistyötä ja kehittämistä, toiset oikeuksien puolustamista.

- Kaikki näkökulmat työhön arvioitiin tärkeiksi. Vaikuttamistyöhön mahtuu sekä ikävien asioiden ääneen sanomista että rakentavaa kehittämisdialogia
- Painotuserot syntyivät arviointiasteikon ääripäiden kautta. Tärkeimmiksi nousivat näkökulmat, joissa korostettiin epäkohtien esiintuontia ja oikeuksien puolustamista

Mikä saa sinut tekemään vaikuttamistyötä?

Vaikuttamistyön motiivit toimielimittain

■ Ei lainkaan tärkeä

■ Ei kovin tärkeä

■ Melko tärkeä

■ Erittäin tärkeä

■ En osaa sanoa

#ihmisenote

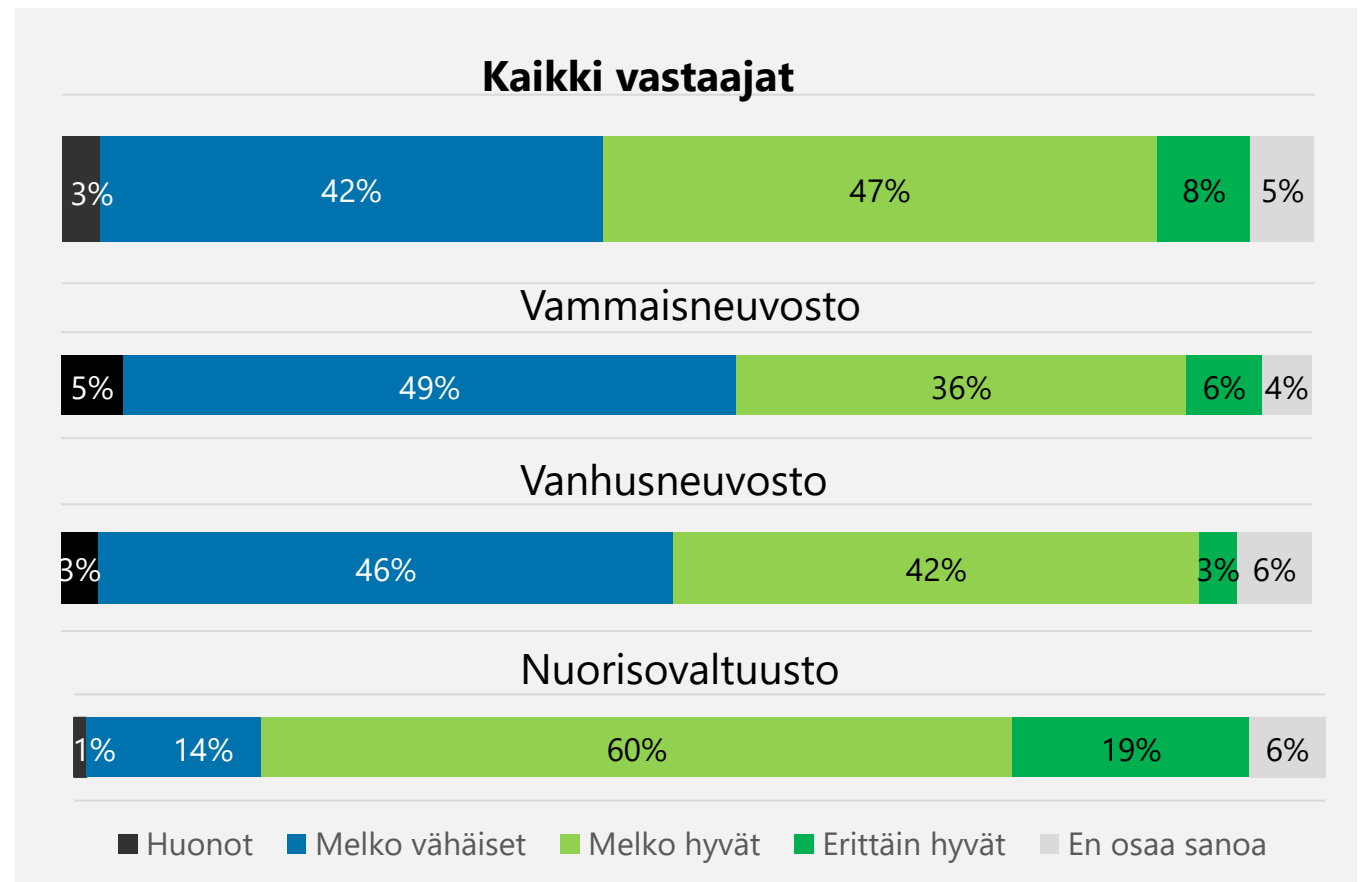

Odotukset vaikuttamisen mahdollisuuksista

Vaikuttamistoimielimien vaikuttaminen on hyvinvointialueiden hallintosäännöissä ja toimielinten toimintasäännöissä määritelty pehmeäksi vaikuttamiseksi: kuulemiseksi, osallistumiseksi ja edistämiseksi. Suoranaista päätösvaltaa elimille ei anneta. Kysymyksellä kartoitettiin jäsenten käsitystä toimielinten vaikuttamismahdollisuuksien näköaloja, kun toimielimet ovat saaneet toimintansa käyntiin.

- Yleiskuva nähtiin varovaisen myönteisenä, mutta toimielimittain tarkasteltuna erot olivat selvät. Eroja oli myös hyvinvointialueittain tarkasteltuna.
- Nuoret suhtautuvat vaikuttamismahdollisuuksiinsa myönteisemmin kuin vanhus- ja vammaisneuvostojen edustajat
- Vain harvat edustajat näkevät vaikuttamismahdollisuudet huonoiksi.
- Hyvinvointialuekohtaisesti tarkasteltuna vastauksissa oli selviä eroja. Kyselyn viimeisen avokysymyksen vastaukset luultavasti selittävät eroja ainakin osaksi: aidon kuulemisen ja vaikuttamisen edellytykset ovat muotoutumassa alueittain vaihtelevalla tahdilla.

Millaisiksi odotat toimielimen vaikuttamismahdollisuuksien kehittyvän hyvinvointialueen kuluvaan valtuustokauden aikana?

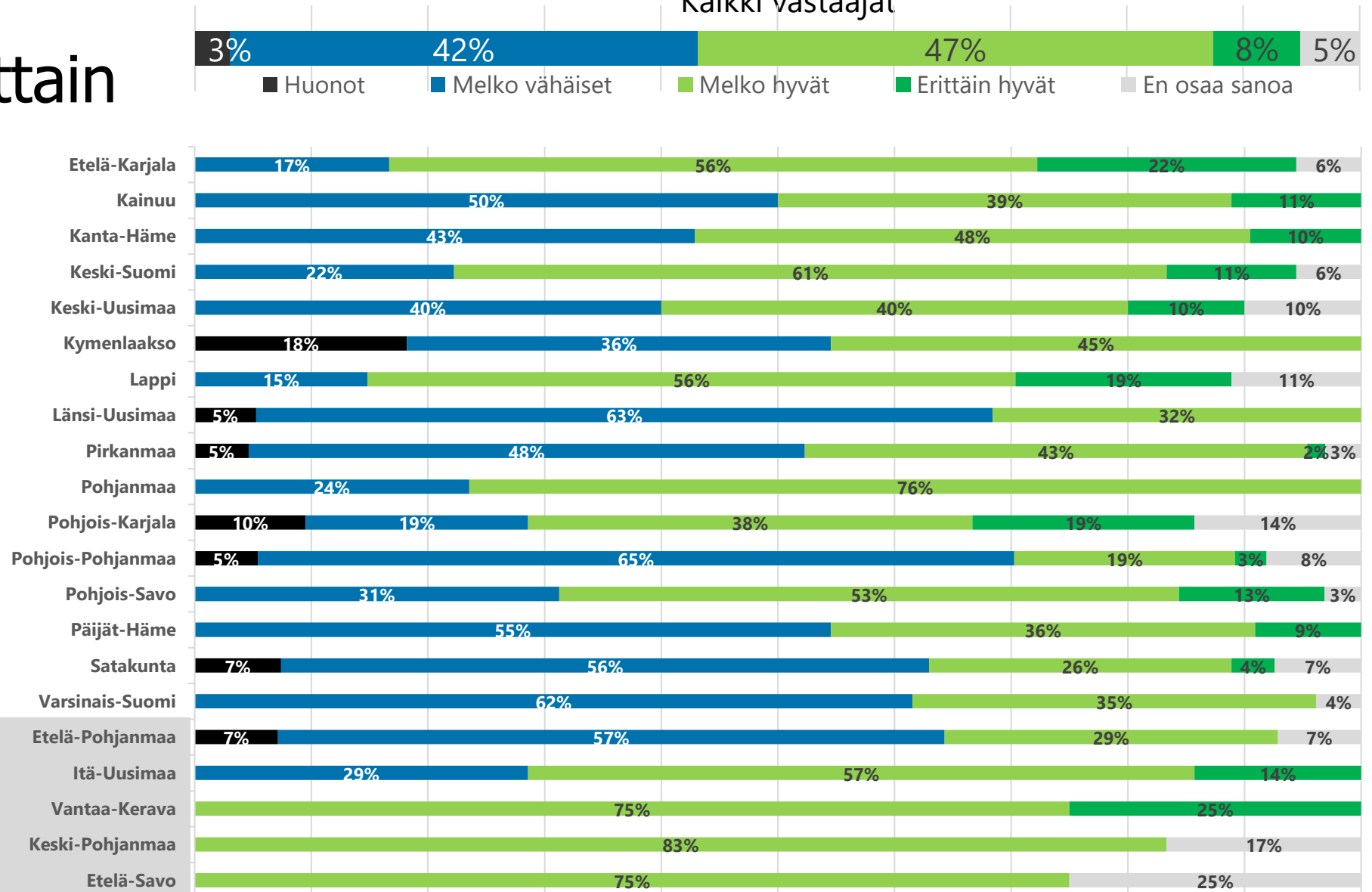

Vastaukset hyvinvointialueittain

Millaisiksi odotat
toimielimen
vaikuttamis-
mahdollisuuksien
kehittyvän
hyvinvointialueen
kuluvan
valtuustokauden
aikana?

**Vastausprosentti
alle 25%**

Kaikki vastaajat

#ihmisenote

Avokysymys: Miksi pidät vaikuttamistoimielintä tärkeänä?

Vastaukset 1/2

- Pääjuonteena vastauksissa varovaisen myönteinen usko toimielinten tarjoamiin vaikuttamismahdollisuuksiin
- Vastaajat pitävät vaikuttamistoimielimiä tärkeinä kanavina, joissa voidaan tuoda esiin muuten marginaaliin jäävien ihmisryhmien tarpeita
- Vastaajat saattoivat luonnehtia vaikuttamismahdollisuuksia sinänsä vähäisiksi mutta sellaisenaankin tärkeiksi

"Koska sillä on pelisääntöjen selvityssä ja oikein toimiessaan erinomaiset edellytykset toimia viestinvälittäjänä päätöksentekijöiden ja hyvinvointialueen asukkaiden välillä."

"Sieltä voidaan tuoda tietoa epäkohdista ja esittää parannuksia toimintoihin. Ja vaikkei asiat heti parane, on ainakin saanut tuoda epäkohtia tietoon ja niistä voi olla päättäjille hyötyä tulevia suunniteltaessa."

Avokysymys: Miksi pidät vaikuttamistoimielintä tärkeänä?

Vastaukset 2/2

- Osassa vastauksista vahvaa turhautumista: huoli oman ryhmän laillisten oikeuksien polkemisesta
- Vammais- ja vanhusneuvostoissa huoli siitä, että oman ryhmän palvelutarpeita ei huomioida riittävästi ja palvelut huononevat voimakkaasti
- Erityisesti vammaispalveluiden osalta vastaajat katsoivat, että puutteet rikkovat perusoikeuksia, eivätkä vastaajat luota hyvinvointialueiden haluun korjata tilannetta ilman vahvaa vaikuttamistyötä

"Joka vuosi vammaisten asioita luvataan parantaa ja koskaan ei päästä maaliin vaan tilanne jatkuu huonona vuodesta toiseen. Pitäisihän tavoitteet saavuttaa, tää on niin käsittämätöntä vetkuilua."

"Jos vammaisneuvostoja ei ole valvomassa vammaisten oikeuksia, poliitikot ja viranhaltijat pääsevät rikkomaan voimassa olevaa lainsäädäntöä ja vammaisten palvelut heikkenee ja siitä tulee uusi normaali."

Kriittiset kysymykset vaikuttamistoimielinten tulevaisuudelle

- Kuunnellaanko toimielimiä aidosti, vai kuullaanko vain muodon vuoksi?
- Tuodaanko vaikuttamistoimielimeen jo valmiiksi käsiteltyjä ja päätettyjä asioita?
- Pitäisikö vaikuttamistoimielimellä olla varsinaista päätösvaltaa?

Kyselyn toteutus ja lisätiedot

- Kyselyn toteutuksesta ovat SOSTEssa vastanneet tutkija Janne Haikari ja harjoittelija Linda Kettunen
- Lisätietoja kyselystä: janne.haikari@soste.fi
- Kyselyn tuloskooste on saatavilla [Järjestöjen sote-muutostuen sivuilta Innokylästä](#)

